

КІРИЧЕВСЬКА ЕЛЕОНОРА ВСЕВОЛОДІВНА

кандидат психологічних наук, старший офіцер групи психологічного супроводу службово-бойової діяльності сектору по роботі з особовим складом управління озсп “Азов”, лейтенант, м. Сєвєродонецьк

ПСИХОЛОГІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПРИДАТНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ПІДРОЗДІЛІВ СПЕЦПРИЗНАЧЕННЯ НГУ

Стаття містить опис концептуальних положень проблеми професійної придатності у військовій психологічній науці. Подається аналіз сучасного стану даної проблематики у вітчизняній практиці силових відомств. Зазначається, що на сьогодні практично відсутні комплексні, цілеспрямовані дослідження психологічних предикторів утворення, відновлення і підтримки професійної придатності військовослужбовців різної спеціалізації службово-бойової діяльності. Не розкриті достатньою мірою та науково не повною мірою обгрунтовані індивідуальні стратегії професійної діяльності особистості військовослужбовця у процесі досягнення професійної придатності, характер і динаміка різних стадій формування військової професійної придатності у процесі фахового становлення на індивідуальній лінії життя.

Ключові слова: *професійна придатність, психологічна готовність, службово-бойова діяльність, стратегії професійної діяльності.*

Розуміння індивідуальних особливостей психіки людини дає можливість координувати як вибір професії так і рівень її придатності на різних етапах професійного становлення. Одним із базових компонентів структури професійної придатності є професійно-важливі якості особистості фахівця, як стартового потенціалу і ресурсу досягнення професіоналізму як найвищого щабля власне цієї структури. Визначити психосемантичне коло цієї дифініції – принципово важливий етап у процесі вивчення проблематики професійної придатності особистості.

Професійно важливі якості – це сукупність таких якостей фахівця, які служать успішному виконанню професійної діяльності, ефективному розв’язанню професійних задач, особистісно-професійному зростанню та вдосконаленню” [4, с. 8]. В. Шадриков під професійно-важливими якостями розуміє “індивідуальні якості суб’єкта діяльності, що впливають на ефективність діяльності та успішність її опанування” [12, с. 66]. До них традиційно відносять широкий спектр різних якостей – від природних задатків до професійних знань, одержуваних у процесі професійного навчання і самопідготовки; зокрема, особистісні особливості (мотивація, спрямованість, характер), психофізіологічні особливості

(темперамент, особливості ВНД), особливості психічних процесів (пам'ять, увага, мислення, уява), а у відношенні певних видів діяльності – навіть анатомо-морфологічні характеристики людини. Сутність процесу формування професійно-важливих якостей полягає у функціональному поєднанні окремих професійно-важливих якостей, що починають виявляти себе у режимі взаємодії стосовно досягнення мети діяльності [11, с. 238].

Таким чином, професійно-важливі якості особистості – це комплекс найважливіших індивідуально-психологічних та психофізіологічних особистісних властивостей людини, які достатні та необхідні для успішного виконання діяльності на нормативному рівні. Термін «професійно-важливі якості» особистості визначає якості людини, які безпосередньо включені у процесі реалізації професійної діяльності і визначають рівень її професійної придатності. Уперше його застосували для опису психології праці при розробці професіографії та професіограми професії.

Більшість наукових досліджень цієї проблематики сходяться на тому, що до комплексу професійно-важливих якостей фахівця слід відносити також наступне: професійні здібності, професійну спрямованість, професійний інтелект, професійну обдарованість, професійну майстерність і т.п.

Аналізуючи проблему професійних здатностей, В.Д. Шадриков визначає їх як сформовані на підставі задатків індивідуально-психологічні особливості, які відрізняють одну людину від іншої, від яких залежить можливість успіху в діяльності. Здібності ним розглядаються як індивідуальні якості, включені в систему діяльності, і розуміються як якості психічних процесів і якості моторики. При такому розумінні психічна функція в певному якісному вираженні і виступає в ролі здібностей. При цьому функція розуміється ним як робота цілісної функціональної системи. Саме тому він вважає, що здібності можна визначити як характеристики продуктивності функціональних систем, що реалізують той чи інший психічний процес (сприйняття, пам'ять, мислення і т.д.). Це визначення він відносить і до рухових (психомоторних) здібностей. Під задатками В.Д. Шадриков розуміє властивості елементів, що утворюють функціональну систему і впливають на ефективність її функціонування. При цьому склад і природу задатків він не розкриває, хоча і говорить про нейрони і нейронні ланцюги як про спеціальні задатки, а типологічні особливості властивостей нервової системи і співвідношення між півкулями головного мозку відносить до загальних задатків. Позиція вченого: задатки не розвиваються у здатності, а формуються. За його уявленням, здібності і задатки є властивостями: перші – функціональних систем психічних процесів, другі – компонентами цієї системи. Відтак, здатності як властивості функціональних систем є системними якостями.

Основні положення В.Д. Шадрикова об'єднані прив'язкою здібностей до функціональних систем, кожна з яких формується для здійснення певної функції. Саме тому він вважає, що здібності доцільно співвідносити з психічними функціями. Суть його теорії наступна. Здатності є властивості функціональних систем, що реалізують окремі психічні функції; пси-функції є родовими формами діяльності і можуть бути описані як функціональні системи діяльності.

Зрозуміти цю фундаментальну для психології категорію можна тільки розглядаючи здатності в трьох вимірах: індивіда, суб'єкта діяльності й особистості. Здібності людини як індивіда відображають їх природну (біологічну) сутність. Вони сформувалися для забезпечення виживання людини в природних умовах. Здібності індивіда є властивостями його функціональних систем, що реалізують окремі психічні пізнавальні і психомоторні функції, мають індивідуальну міру виразності і виявляються в успішності і якісній своєрідності пізнання навколишнього предметного світу і організації адаптивної поведінки (в тому числі життєдіяльності).

Здатності людини як суб'єкта діяльності розвиваються на базі природних здібностей індивіда. Під впливом вимог діяльності природні здібності індивіда набувають рис оперативності, розвиваються операційні механізми, природні здібності включаються у психологічні функціональні системи, що реалізують предметну і ідеальну діяльність. Можна стверджувати, що здібності людини як суб'єкта діяльності є властивості функціональних систем здібностей, в структурі яких функціонують здатності індивіда (природні здібності). Як і здатності індивіда, здатності суб'єкта діяльності мають індивідуальну міру виразності і виявляються в успішності і якісній своєрідності освоєння і реалізації діяльності. Здібності суб'єкта діяльності є прояв здібностей індивіда в конкретній діяльності, побудовані інтелектуальними операціями і в розвинутій формі реалізовані психологічною функціональною системою, ізоморфною психологічною системою діяльності [13].

Провідну роль у розвитку здібностей суб'єкта діяльності відіграють процеси: оволодіння суб'єктом своїми здібностями через оволодіння інтелектуальними операціями; витончене пристосування здібностей до умов діяльності.

Здібності людини як особистості є здібності суб'єкта діяльності, поставлені під моральний контроль особистості. І якщо здатності індивіда сформувалися у процесі філогенезу і забезпечували, в першу чергу, виживання індивіда у природі, здатності суб'єкта діяльності, розвиваючись на основі природних здібностей, забезпечують ефективне виконання діяльності, то здібності особистості проявляються у вчинках людини, забезпечуючи соціальне пізнання жорстко недетермінованого світу, тому люди, що вступають у взаємодію, мають свободу і волю.

Рівень військової майстерності визначається високим класом фахівця, тобто високою професійною та спеціальною підготовленістю воїна і військового підрозділу до виконання бойових завдань. Військова професійна майстерність – психічне утворення, що виявляється у високому рівні розвитку знань, навичок, умінь, професійно важливих якостей і характеристик особистості, які забезпечують її успіх у певних видах військової професійної діяльності.

На сьогодні практично відсутні комплексні, цілеспрямовані дослідження психологічних предикторів утворення професійної придатності військовослужбовців різної спеціалізації службово-бойової діяльності. Не розкриті достатньою мірою та науково не повною мірою обґрунтовані індивідуальні стратегії професійної діяльності особистості військовослужбовця у процесі досягнення професійної придатності, характер і динаміка різних стадій формування військової професійної придатності у процесі фахового становлення на індивідуальній лінії життя.

Динамічний розвиток сучасних військових підходів до ведення бойових дій вимагає розширення психологічних знань щодо формування цілісної й всебічної професійної підготовленості особистості військовослужбовця в системі національної безпеки країни. У канві новітніх методів і форм ведення війни в Україні психологічною низкою виявляються переплетені абсолютно всі аспекти і сфери військового функціонування: від технічних до людських, у всіх можливих їх проявах.

Доведено: вбиває не зброя – вбиває людина, і якщо рівень її професійної придатності неналежний, новітнє оснащення результату не дасть, адже на 65 % боєздатність підрозділів залежить від психофізичного стану і фаховості солдат і лише 35 % приходить на техніку і облаштування. Це підтверджує принципову важливість психологічного забезпечення і супроводу службово-бойової діяльності і вказує на необхідність поглибленого вивчення професійної військової придатності як системно-стратегіального психологічного утворення, як динамічного, нелінійного, гетерохронного процесу, що, в свою чергу, вимагає створення технологій моніторингу і системи забезпечення професійної придатності військовослужбовців протягом всього терміну служби в НГУ.

У вітчизняній військовій психології до цього часу залишаються недостатньо теоретично опрацьованими та експериментально не вивченими процесуальні характеристики, структура, динаміка змін, їх еволюційні форми, психологічні механізми та рушійні сили формування військової професійної придатності.

Теоретико-методологічний аналіз та логіка дослідження проблеми вказують на те, що її вивчення може бути більш перспективним за умов комплексного, системного дослідження, яке має включати, окрім показників потенційної професійної

придатності на етапі відбору, ще й когнітивно-стильові особливості професійної діяльності, сенсорно-перцептивні та сенсомоторні характеристики особистості військового фахівця, його психодинамічні ознаки та якості вищої нервової діяльності, показники можливостей власного програмування, регуляції та контролю виконання службово-бойових завдань.

Водночас варто зазначити про відсутність у науковому аналізі поступу в з'ясуванні системних знань щодо аналізу таких дефініцій, як військові здібності, військова обдарованість, талант. Виникла потреба долучитися до досліджень індивідуальних варіантів розвитку професійних військових задатків та якостей, привернути увагу до професійного потенціалу особистості військовослужбовця як до важливого параметру онтогенезу професіоналізації та профстановлення.

Одним з напрямків наших наукових розвідок є намагання вивчити детермінанти розвитку сучасної військової професійної соціалізації, особливості та походження їхніх різнобічних індивідуальних проявів. Актуальність нашого дослідження підсилюється й тим, що останнім часом у військових структурах з'явився прошарок осіб із різними проблемами соціально-психологічного та особистісного благополуччя, що проектується на психофізичний (психосоматичний) рівень здоров'я загалом. Ця небажана тенденція стосується не тільки власного персонального розвитку військовослужбовця, а й професійного благополуччя передусім, бо розповсюджується на різноманітні варіанти нормативного професійного становлення.

Первинними задачами даної розвідки є: теоретико-методологічне обґрунтування та емпіричне встановлення специфіки військової професійної придатності, аналіз психологічних предикторів формування відповідних ступенів професійної придатності військовослужбовців різної спеціалізації службово-бойової діяльності, розробка та впровадження ефективних способів підвищення її якісних характеристик та кількісних показників у військовослужбовців протягом всього терміну служби в НГУ.

У контексті даної роботи професійна придатність розглядається: 1) як онтологічний акт; 2) як системно-стратегіальне психологічне утворення; 3) як акумульованість та інтегрованість індивідуально-особистісних потенцій, репрезентованих професійною активністю із вираженою готовністю до службово-бойової діяльності.

Психологічні предиктори професійної придатності – це системокомплекс когнітивних та особистісних характеристик військовослужбовця, які дозволяють визначати та оцінювати ступінь його професійної придатності, що, в свою чергу, обумовлює певний рівень успішності виконання ним службово-бойової діяльності.

Відповідна система психологічного забезпечення і супроводу службово-бойової діяльності здатна підвищувати, підтримувати і регулювати процес професійної придатності військовослужбовців протягом всього терміну служби в НГУ.

Перспективні напрямки роботи полягають в наступному: визначити теоретичні підходи дослідження проблеми професійної придатності на різних етапах життєтворчості особистості у філософсько-психологічному дискурсі; здійснити теоретичний аналіз сутнісного змісту та структурних компонентів професійної придатності особистості як системно-стратегіального психологічного утворення; вивчити аспект військової професійної придатності особистості, її специфіку; виокремити індивідуальні стратегії професійної діяльності особистості військовослужбовця у процесі досягнення професійної придатності; дослідити характер і динаміку різних стадій формування військової професійної придатності особистості у процесі фахового становлення на індивідуальній лінії життя; проаналізувати чинники, детермінанти та тригери військової професійної непридатності, її показники; розробити психологічну модель професійної придатності військовослужбовців підрозділів спецпризначення НГУ в системі психологічного забезпечення і супроводу службово-бойової діяльності.

Теоретико-методологічною основою дослідження є: принципи психологічної теорії діяльності (Б.Г. Ананьєв, Г.С. Костюк, О.М. Леонт'єв, С.Д. Максименко, С.Л. Рубінштейн, В.Д. Шадріков та ін.); вивчення психологічних аспектів професійної діяльності (Б.Г. Ананьєв, С.П. Бочарова, О.М. Леонт'єв, Б.Ф. Ломов, С.Л. Рубінштейн, В.Д. Шадріков); професіографічний підхід до аналізу професійної діяльності (К.О. Абульханова-Славська, О.О. Бодальов, А.О. Деркач, О.М. Іванова, Є.О. Клімов, В.О. Пономаренко, П.С. Перепелиця, А.О. Реан, В.Д. Шадріков); розуміння психофізіологічної сутності трудової діяльності (П.К. Анохін, І.П. Павлов, І.М. Сеченов, О.О. Ухтомський); прикладні аспекти вивчення психологічних особливостей професійної діяльності фахівців ризиконебезпечних професій (В.І. Барк, В.А. Бодров, В.О. Лефтерова, Г.В. Ложкін, М.С. Корольчук, Б.В. Кулагін, М.В. Макаренко, Є.О. Мілерян, Н.В. Оніщенко, І.І. Приходько, О.Д. Сафін, О.В. Тімченко, С.І. Яковенко); стратегіальний підхід до творчої професійної діяльності (В.О. Моляко, А.Б. Коваленко, Л.А. Мойсеєнко); положення про психологічні особливості розвитку та формування творчої особистості (Д.Б. Богоявленська, В.М. Дружинін, Є.П. Ільїн, Л.П. Міщіха, В.О. Моляко, В.А. Роменець, Б.М. Теплов); позиції екзистенційно-гуманістичної психології щодо креативності, життєтворчості особистості (Д.О. Леонт'єв, А. Маслоу, Р. Мей, Г. Олпорт, К. Роджерс, В. Франкл, Е. Фромм).

Професіограма є структурним компонентом системи психологічного забезпечення і супроводу професійної придатності

військовослужбовців підрозділів спецпризначення НГУ. Проте однозначного і узгодженого розуміння дефініції “професіограма” в сучасних реаліях вітчизняної психологічної науки і практики в системі МВС не створено.

Наявні декілька підходів щодо розробки професіо- і психограм:

I. – через підбір і адаптацію зарубіжних діагностичних методик;

II. – через критеріальний та компетентнісний підхід.

Такі підходи уможливають лише викраплення приблизного контурального профілю спеціалістів органів правопорядку і військовослужбовців, а не їх цілісний образ. Чим точніше сформовано образ професії і її вимог до суб'єкта діяльності, тим ефективніший підбір службового персоналу і прогнозованість його професійної успішності та результативності.

Провідною думкою даного дослідження щодо розробки професіограм стала позиція, відповідно до якої доцільно передусім:

1. Визначити та описати психометричні параметри еталонного зразку службовця за військовим профілем;

2. Розробити на його основі професіо- та психограми (система координат нормативних показників невід'ємних складових професії в кількісних та якісних еквівалентах);

3. Створити систему градації за шкалами відповідності тому чи іншому рівню психпрофпридатності на різних етапах професіоналізації військовослужбовця протягом служби в лавах НГУ:

1. Відбір; 2. Розвиток (КМБ); 3. Формування спеціальних навичок; 4. Їх вдосконалення; 5. Набуття рівня військової майстерності.

Із аналізу сучасних підходів у даному напрямку стало зрозуміло, що професіограма на практиці застосовується передусім як опора, орієнтир, шаблон, на якому ґрунтується психпрофвідбір, і не більше. Насправді професіограма повинна стати наріжним каменем у системі забезпечення СБД, позаяк військовослужбовець впродовж служби і виконання СБЗ може втрачати профпридатність:

- тимчасово;

- частково;

- із можливістю відновлення профпридатності або ні.

Як це перевірити? – лише розставивши показники на координатах професіограм. Відтак психолог матиме уявлення про ланки в системі профпридатності, які потребують відновлення, компенсації, розвитку, формування, корекції, аби відповідати вимогам службового профілю, тому чи іншому рівню професіоналізації або її відсутності.

Утім, сучасним науковим підходам у визначенні професійної придатності слід пильнувати, аби професіограма і профвідбір не стали новітнім прокрустовим ложем, щоб уникнути колізії, коли професія, як об'єкт, намагається визначати суб'єкт професійної діяльності, адже

людський (особистісний) фактор досі ніхто, ніколи, ніде не зміг прорахувати або унеможливити.

Професійна придатність у даному контексті розглядається не стільки як багаторівнева і полікомпонентна програма професійного відбору, а як шлях онтологічного розвитку та еволюції особистості в межах і за межами трансцендентного. Будучи похідною від професіограми, система професійного відбору орієнтована на висхідні данні претендента, його стартові потенції і визначає лише рівень вірогідної та потенційної відповідності претендента вимогам професії. Професіограма, власне, в реальності виявляється системою координат нормативних показників невід'ємних складових професії в кількісних та якісних еквівалентах. Вона регламентує антропометричні, психометричні та особистісні данні відповідностям і завданням професії на етапі конкретного історично-технічного періоду розвитку людства.

Зрозуміло, що жодна професіограма не може вважатися абсолютном і навіть ідеальним еталонним зразком, адже; по перше, її запити до претендентів будуть стереотипізовані констатацією базових шаблонів професії; по друге, вона завжди буде обмежуватися уявленнями про ідеал суб'єктами розробки професіограми та обумовлюватися їхнім досвідом, даними дослідження і ступенем осягнення реалій професії. Не досконалі ми (розробники, укладачі) хочемо визначити досконалих фахівців.

Передові позиції у розробці методологічних підходів і механізмів впровадження на науковій основі професіо- та психограм забезпечують можливість на основі вагомих аргументів реалізувати новітні підходи у забезпеченні і супроводі ОГП та СБД і задають планку високого професійного рівня у процесі фахового становлення на індивідуальній лінії життя особистості.

Професіограма в контексті нашого дослідження проблематики професійної придатності виступає в якості проблемно-евристичної задачі, де критерії, параметри, ступені, і т.п., – перемінні складові умов задачі, а розв'язання та вирішення задачі, відповідь лежить у межах екзистенційного, коли професія стає служінням, а фахівець – діячем. Раб працює за платню, вільна людина по любові.

Тому в процесі безперервного оновлення професіограм повинне передбачатися місце для трансцендентного і екзистенційного, що організовує професійне буття особистості. Професіограма з властивістю плазми повинна змінювати свою структуру і характеристики.

Список використаної літератури:

1. Бодров В. А. Психология профессиональной пригодности. Учебное пособие для вузов. / В. А. Бодров – М.: ПЕР СЭ, 2001 – 511 с.

2. Горбиков И. И. Критерии профессиональной пригодности будущих специалистов по направлению «Физическая культура»: Автореф. дисс. канд. пед. наук / Горбиков И. И. – Краснодар, 2006. – 28 с.
3. Горбунов А. Н. Психофизиологические критерии профессиональной пригодности штурмана наведения: Дисс. канд. мед. наук / Горбунов А. Н. – С.-Пб., 2003. – 164 с.
4. Громкова М. Т. Психология и педагогика профессиональной деятельности / Громкова М. Т. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 415 с.
5. Гура О. І. Логіко-концептуальні аспекти дослідження формування особистісно-професійних характеристик педагога [Електронний ресурс] / О. І. Гура // Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/Portal/Soc_Gum/Pfto/2009_1/files/ped_01_09_Gura.pdf
6. Кириченко В. В. Діагностика розвитку здібностей у процесі професійного відбору / Кириченко Віктор Васильович // Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. – К.: Видавництво «Фенікс», 2014. – Т. XII. Психологія творчості. – Випуск. 19. – С. 161-169.
7. Кокун О. М. Психологія професійного становлення сучасного фахівця: монографія / О. М. Кокун. - К.: ДП «Інформ.-аналіт. Агенство», 2012. – 200 с. // Режим доступу: lib.iitta.gov.ua/1651/1/КоКуН_МоНорп_12.pdf
8. Кузнецов С. В. Психолого-эргономические средства оценки профессиональной пригодности офицеров зенитных ракетных войск с высшей оперативно-тактической подготовкой.: Автореф. дисс. канд. псих. наук. / Кузнецов С.В. – М., 2007. – 26 с.
9. Рыбникова А.В. Психологическое прогнозирование профессиональной пригодности специалистов опасных производств нефтегазовой отрасли к деятельности в экстремальных условиях: Автореф. дис. канд. псих. наук / Рыбникова А. В. – С.-Пб., 2013. – 18 с.
10. Сиваш О. Н. Личностно-ориентированная экспертиза профессиональной пригодности летчиков: Автореф. дис. канд. псих. наук. / Сиваш О. Н. – М., 2009. – 21 с.
11. Толочек В. А. Современная психология труда: учебн. пособие / В. А. Толочек. – СПб.: Литегл, 2005. – 479 с.
12. Шадриков В. Д. Проблемы системогенеза профессиональной деятельности / В.Д. Шадриков. – М.: Логос. 2002. – 256 с.
13. Шадриков В. Д. Способности человека / В.Д. Шадриков. – М. : Издательство «Институт практической психологии», Воронеж: НПО «МО-ДЭК», 1997. – 288 с.

References:

1. Bodrov V. A. Psykholohyia professyonalnoi pryhodnosti. Uchebnoe posobyе dlia vuzov. / V. A. Bodrov – М.: PER SЭ, 2001 – 511 s.
2. Horbykov Y. Y. Kryteryu proffesyionalnoi pryhodnosti budushchykh spetsyalystov po napravleniyu «Fyzycheskaia kultura»:Avtoref. dyss. kand. ped. nauk / Horbykov Y. Y. – Krasnodar, 2006. – 28 s.
3. Horbunov A. N. Psykhofyzyolohycheskye kryteryu professyionalnoi pryhodnosti shturmana navedenya: Dyss. kand. med. nauk / Horbunov A. N. – S.-Pb., 2003. – 164 s.
4. Hromkova M. T. Psykholohyia y pedahohyka professyionalnoi deiatelnosty / Hromkova M. T. – М.: YuNYTY-DANA, 2003. – 415 s.
5. Hura O. I. Lohiko-kontseptualni aspekty doslidzhennia formuvannia osobystisno-profesiinykh kharakterystyk pedahoha [Elektronnyi resurs] / O. I. Hura // Rezhym dostupu: http://www.nbuv.gov.ua/Portal/Soc_Gum/Pfto/2009_1/files/ped_01_09_Gura.pdf

6. Kyrychenko V. V. Diahnastyka rozvytku zdibnosti u protsesi profesiinoho vidboru / Kyrychenko Viktor Vasylovych // Aktualni problemy psykholohii: Zbirnyk naukovykh prats Instytutu psykholohii imeni H.S. Kostiuka NAPN Ukrainy. – K.: Vydavnytstvo “Feniks”, 2014. – T. KhII. Psykholohiia tvorchosti. – Vypusk. 19. – S. 161-169.
7. Kokun O. M. Psykholohiia profesiinoho stanovlennia suchasnoho fakhivtsia: monohrafiia / O. M. Kokun. - K.: DP “Inform.-analit. Ahenstvo”, 2012. – 200 s. // Rezhym dostupu:lib.iitta.gov.Ua/1651/1/KoKyH_MoHorp_12.pdf
8. Kuznetsov S. V. Psykholoho-erhonomycheskye sredstva otsenky professyonalnoi pryhodnosti ofytserov zenytnikh raketnikh voisk s visshei operatyvno-taktycheskoi podhotovkoi.: Avtoref. dyss. kand. psyk. nauk. / Kuznetsov S.V. – M., 2007. – 26 s.
9. Ribnykova A.V. Psykholohycheskoe prohnozyrovanny professyonalnoi pryhodnosti spetsyalystov opasnikh proyzvodstv neftehazovoi otrasty k deiatelnosti v ekstremalnikh usloviakh: Avtoref. dys. kand. psyk. nauk / Rybnykova A. V. – S.-Pb., 2013. – 18 s.
10. Syvash O. N. Lychnostno-oryentyrovannaia ekspertyza professyonalnoi pryhodnosti letchykov: Avtoref. dys. kand. psyk. nauk. / Syvash O. N. – M., 2009. – 21 s.
11. Tolochek V. A. Sovremennaia psykholohyia truda: uchebn. posobyе / V. A. Tolochek. – SPb.: Lytehl, 2005. – 479 s.
12. Shadrykov V. D. Problemi systemoheneza professyonalnoi deiatelnosti / V.D. Shadrykov. – M.: Lohos. 2002. – 256 s.
13. Shadrykov V. D. Sposobnosti cheloveka. – M. : Yzdatelstvo “Ynstytut praktycheskoi psykholohy”, Voronezh: NPO “МО-ДЭК”, 1997. – 288 s.

Киричевская Э.В.

Психология профессиональной пригодности военнослужащих подразделений спецназначения НГУ

Статья содержит описание концептуальных положений проблемы профессиональной пригодности в военной психологической науке. Дается анализ современного состояния данной проблематики в отечественной практике силовых ведомств. Отмечается, что на сегодняшний день практически отсутствуют комплексные целенаправленные исследования психологических предикторов образования, восстановления и поддержания профессиональной пригодности военнослужащих различной специализации служебно-боевой деятельности. Не раскрыты в достаточной степени и научно не в полной мере обоснованы индивидуальные стратегии профессиональной деятельности личности военнослужащего в процессе достижения профессиональной пригодности, характер и динамика различных стадий формирования военной профессиональной пригодности в процессе профессионального становления на индивидуальной линии жизни.

Ключевые слова: профессиональная пригодность, психологическая готовность, служебно-боевая деятельность, стратегии профессиональной деятельности.

Kirichevska E.V.

Psychology of professional suitability of servicemen' units of special purpose of National Guard of Ukraine

The article describes the conceptual statements of professional suitability problem in military psychological science. The analysis of a current state of range of problems in domestic practice of the security agencies is given. It is noted that nowadays there are practically no comprehensive targeted studies of psychological predictors of education, restoration and maintenance of professional suitability of military personnel of various specialization of service and combat activities. The individual strategies of professional activity of a person of soldier in the process of achieving professional suitability, nature and dynamics of various stages of formation of military professional suitability in the process of professional formation on the individual line of life are not sufficiently disclosed and scientifically fully justified.

The military skill level is determined by the high class of a specialist so the high professional and special preparation of a soldier and military unit for the performance of combat tasks. Military professional skill is mental formation which appears in the high level of development of knowledge, skills, abilities, professionally important qualities and characteristics of a personality which provides his success in certain types of military professional activity.

Professional suitability in this context is not seen only a multilevel and polycomponent professional selection program but as a pathway of ontological development and evolution of a personality within and beyond transcendent.

This confirms the fundamental importance of psychological support and support of service and combat activities and points to the need for in-depth study of professional military suitability as a system-strategic psychological formation as a dynamic, non-linear, heterochronous process which in turn requires the creation of monitoring technologies and system to ensure the professional suitability of military personnel throughout the service life in National Guard of Ukraine.

Key words: *vocational aptitude, psychological readiness, combat activity, strategies of the professional activity.*